

ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА ТЕКСТОВІЙ ОСНОВІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Оксана Туркевич

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті показано ефективність використання текстів як основного і обов'язкового матеріалу у процесі вивчення лексики української мови як іноземної.

Ключові слова: лексема, лексичні навички, текст, стиль.

Лексика – один із найважливіших компонентів у процесі вивчення будь-якої мови як чужої. Опанування іноземцем лексики може свідчити про певний рівень володіння мовою, адже „слово – основна значуща одиниця мови, що становить собою звукове вираження окремого предмета думки” [4: 93].

Для кожного студента-іноземця важливо засвоїти певний лексичний мінімум – ту можливу кількість слів, яка дасть змогу практично користуватися мовою і спілкуватися у повсякденному житті (це приблизно 3000 тисячі одиниць). Серед етапів засвоєння нового слова (після того, як студент прочитав, зрозумів, вимовив нове слово) останнім кроком є також почути нове слово чи прочитати, але вже у двох-трьох елементарних реченнях, власне для того, щоб побачити, зрозуміти його функціонування, а пізніше – у кінцевому результаті вжити нове слово у складі простих речень (а найкраще у діалозі). Тобто обов'язковим аспектом у навчанні іноземної мови є комунікативний. По-іншому – це процес вироблення лексичних навичок, завершальним етапом яких є досягнення результату, який полягає в тому, що в студента сформується досвід практично користуватися накопиченим словниковим запасом у різних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, читанні, говорінні, письмі або студент володітиме лексичною компетенцією.

На завершальному (а також на основному) етапі доцільно освоювати лексичний рівень мови у певній ситуації – на текстовій основі, тобто процес вивчення лексики буде найповноціннішим тоді, коли нове слово залишатиме у пам'яті студента ситуативне, емоційне значення. „Відомо, що слово стає промовистим знаком тоді, коли у свідомості людини за ним стоїть певне значення, певне знання. За таких обставин воно легко запам'ятовується. Цьому сприяє потреба у слові, знання про слово, ситуація пізнання слова” [2: 50]. Отже, своєрідною „домівкою” лексеми можна вважати текст.

„У II половині XX століття лінгвістика, не відмовляючись від лексикоцентричного напрямку (який базується на вивченні лексеми як самодостатньої одиниці, яка існує об'єктивно і має свій, незалежно від контексту семантичний простір), сформував інший підхід – текстоцентричний” [3: 218]. Основним матеріалом для вивчення лексики стає текст. „Цей підхід орієнтує дослідників на розгляд слова чи іншої мовної одиниці у мовленні, у його функціональних виявах. Межі семантичного простору

мовної одиниці визначаються не тільки обсягом лексичного значення виокремленого слова, а й загальною семантикою тексту” [3: 218]. У навчальному процесі потрібно найактивніше використовувати тексти. „Текст створює оптимальні умови для розуміння цілісного мовленнєвого повідомлення та формування вмінь будувати висловлення за зразком” [5: 16]. Коли у нас вже є певний матеріал, ми з подальшим урахуванням етапів процесу навчання опрацьовуємо його, і тоді „під час аналізу у тексті мовних одиниць, їх динаміки, варіантності залежно від авторського задуму одночасно розкриваються закони текстової організації” [2: 51]. Кожен текст належить до певного функціонального стилю – „різновиду мови (типу мовомислення, мовної діяльності, що характеризується співвіднесеністю з певною сферою суспільно-виробничої сфери мовців” [3: 160]. Тобто мовні одиниці, з яких складається текст певного стилю, у своїй семантиці відображають певний аспект людської життєдіяльності. „Наука, наукова діяльність і все, що ними породжується (форма суспільної свідомості), є сферою дії і базою для формування наукового стилю. Для художнього стилю сферою дії і базою є словесне мистецтво, художня діяльність. Творчість і все створене ними. Для публіцистичного – політика, ідеологія, агітація та інформація. Для офіційно-ділового – право, законодавчість, управління; для конфесійного – віросповідання, конфесійні відносини; для розмовного – повсякденне життя, побутові й виробничі стосунки; для епістолярного – усі сфери дистанційного кореспондентського спілкування” [3: 160]. Одночасно потрібно не відходити від тематичної організації лексики. Необхідним є якісний аналіз текстів і словникового складу з погляду концентрації тематичної лексики. Він передбачає вихід за межі тільки лінгвістичного аналізу тексту, тому що теми, які обговорюють, зумовлені соціально-психологічними факторами діяльності людини” [1: 173]. Таким є співвідношення понять „лексема”, „текст”, „стиль”. Ця організація має подвійну сутність: важливим є вивчення слова у певному оточенні інших мовних одиниць, інакше кажучи, у тексті, а з іншого боку – процес навчання на основі тексту (який належить до певного стилю) дозволяє якнайкраще зрозуміти його елементи-слова, що і є потрібним у вивченні мови, особливо чужої.

1. Денисов П.Н. Лексика русского языка и принципы ее описания. – М., 1980.
2. Онкович Г. Українознавство і лінгводидактика. – К., 1997.
3. Стилїстика української мови: Підручник / Л.І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К., 2003.
4. Тлумачний словник-мінімум української мови бл. 9000 слів / Укл. Л. О. Ващенко, О. М. Єфімов. – К., 2004.
5. Ярмолюк А. Текст як засіб розвитку комунікативних умінь учнів 5-х класів // Укр. мова і літ. в шк. – 2005. – № 7. – С. 15–18.
6. Seretny A., Lipinska E. ABC Metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. – Kraków, 2003.

**TEKST – BASED STUDY OF THE VOCABULARY OF THE UKRAINIAN
LANGUAGE IN THE PROCESS OF TEACHING IT AS A FOREIGN ONE**

Oksana Turkeyych

Ivan Franko Lviv National University

The article deals with the problem of learning vocabulary with the text help. The author shows texts efficacy and necessity in the learning Ukrainian as foreign language.

Key words: text, style, vocabulary.